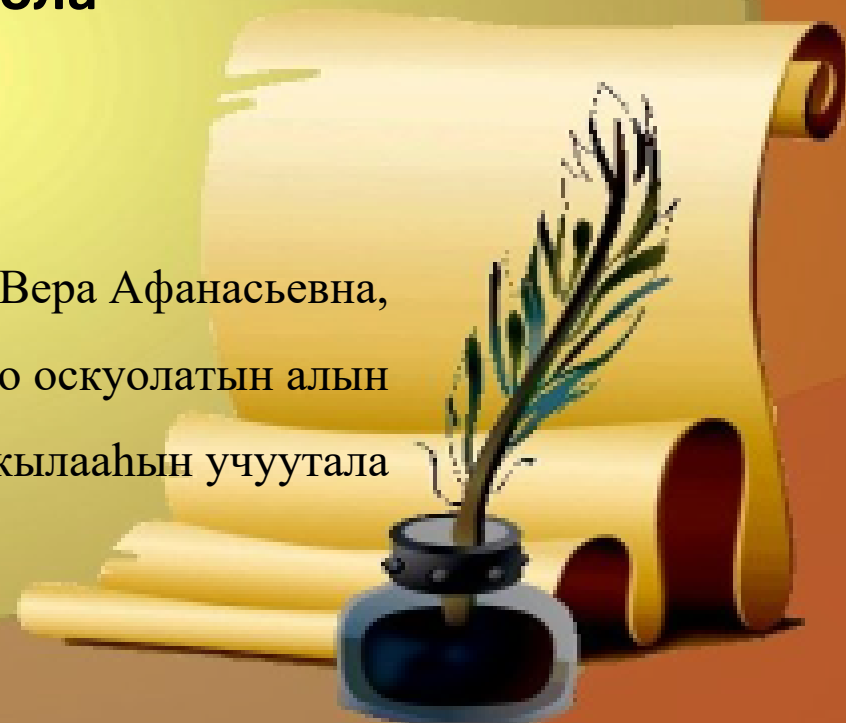

МКУ “Сунтаар улуунун үөрэжин управленията”
П.Х. Староватов аатынан Элгээйи орто оскуолата

ПЕТР ХРИСАНФОВИЧ СТАРОВАТОВ үонна биһиги оскуола

Ааптар: Постникова Вера Афанасьевна,
Үрдүк категориялаах Элгээйи орто оскуолатын алын
кылааһын учуутала

2023

П.Х. Староватов кылгас төрүчүтэ

Иннокентий Староватов-эһэтэ

Ситникова

Христафор
Иннокенътевич

Хрисанф
Иннокенътевич
Староватов-аҕата

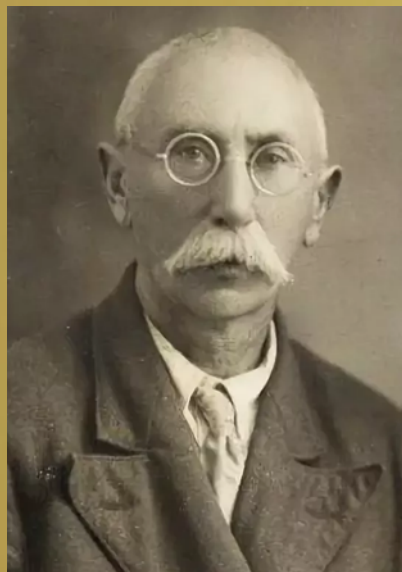
Анна Семеновна
Бурнашева-ийэтэ

Петр Хрисанфович
Староватов

Петр Хрисанфович дьийэ кэргэнэ

Петр Хрисанфович

Анна Алексеевна

Сусанна
1901

Николай
1903

Илья
1904

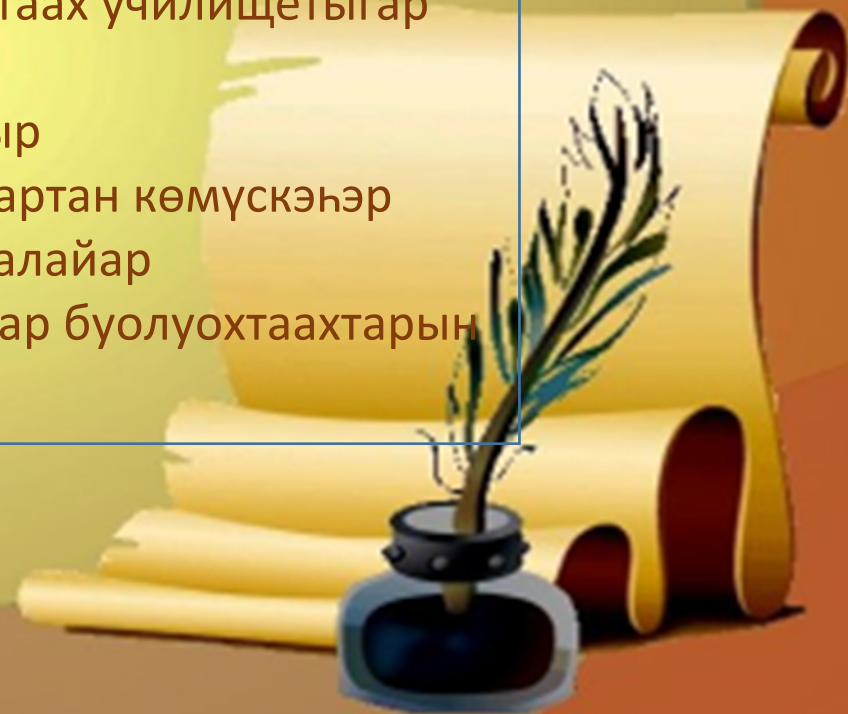
Юлия
1907

П. Х. Староватов олобун кэрчиктэрэ

- 1883 с. Петя Якутской прогимназиятыгар үөрэнэ киирэр
- 1892 с. Реальной училищены бүтэрэр
- Чурапчыга учууталлыыр
- 1893 с. Бүлүү куоратыгар учууталынан ыытыллар
- 1907-1913 сс. Элгээйи икки кылаастаах училищетыгар учууталлыыр
- 1913 с. Бүлүүгэ төннөр, учууталлыыр
- 1920 с. Бүлүү куоратын бандьыттартан көмүскэһэр
- 1935 с. Кыраайы үөрэтэр музейы салайар
- Сиртэн хостонор баайдар ханна баар буолуохтаахтарын чинчийэр

П. Х. Староватов Элгээйигэ

От ыйын сангата 1907 с. сайынгы түүтүүр ыам саҕана
“Соболь” пароход Элгээйи сэлиэнньэтин анныгар кэлэн тиксибитэ.

П. Х. Староватов Элгээйигэ учууталынан ананан кэлбитэ.

Пансионат дьиэтэ

Училище дьиэтэ

Учуутал Д.Д. Сивцев
дьиэтэ уонна
маҕаһыын

П. Х. Староватов-краевед

Ахтарандит

Вилюит

Рудные полезные ископаемые

- Алмаз
- Свинцово-цинковые руды
- Уголь
- Золото
- Олово (касситерит)
- Железные руды
- Сурьма

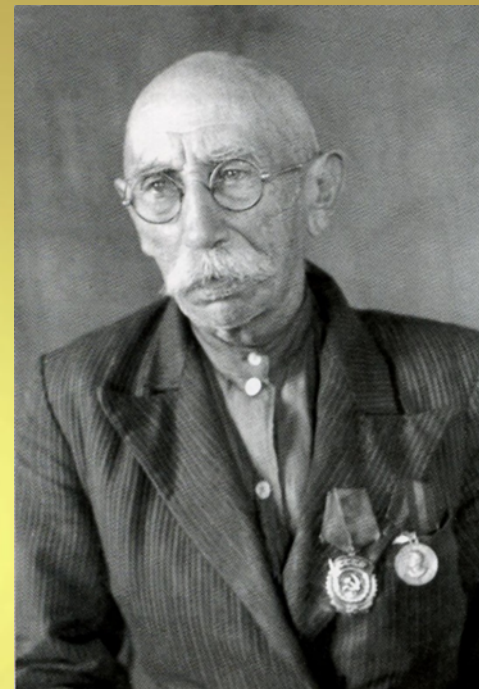

Петр Хрисанфович Староватовы, коммуниһы, улахан опыттаах педагогу, кырдыаҕас журналиһы уонна биллиилээх краеведы, партия уонна правительство үрдүктүк сыаналаабыта. Киниэхэ 1932 сыллаахха **Үлэ геройа** диэн бочуоттаах аат ингэриллибитэ.

Староватов учуутал төрөөбүт Ийэ дойдутугар, таптыыр Сахатын сиригэр онортообут үтүөлэрэ-өнгөлөрө умнуллубатахтара.

1983 сыллаахха, кини төрөөбүтэ 100 сыла туолуутун Саха сиригэр үрдүнэн кинигэ бэлиэтэммитэ.

- 61,6 карат ыйааһыннаах ювелирнай алмааска «Краевед Староватов» диэн ааты инэрбитэ.
- Элгээйи сэлиэнньэтин биир уулуссатын ааттаабыттара.

**“Петр Хрисанфович Староватов” аатынан
Элгээйи орто оскуолатын бүгүнкүтэ**

Уруокка сиртэн хостонор туһалаах баайдары үөрэтии

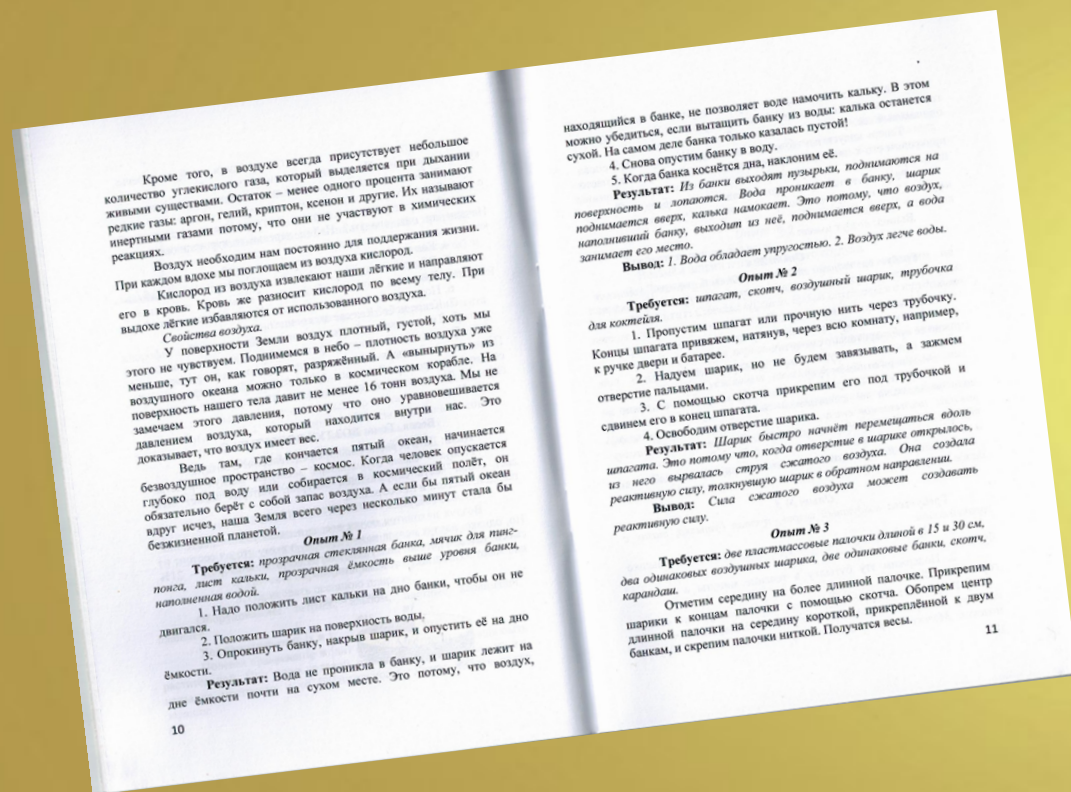
Полевой практика кэмигэр

Полевой практика кэмигэр

Полевой практика кэмигэр

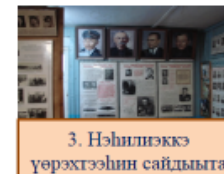
Музейдары кытта алтынны

1. Саха балаҕана

2. Сахалар материалнай
культуралара

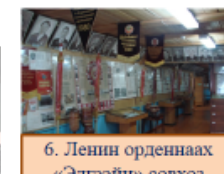
3. Нэһилиэккэ
үөрэхтээһин сайдыыта

4. Нэһилиэк АЗа дойду
Улуу сэриитигэр
кыттыыта

5. Нэһилиэк
тэрилтэлэрэ

6. Ленин орденнаах
«Элгэйи» совхоз

7. Спорт уонна
туризм

8. Нэһилиэк
генофондата.

БИҢИГИ КЫЛААС

Кылаас чааһа: “Көрсүө-сэмэй быһыы киһини кыргэтэр”

Сыала-соруга: Спэрдээх, көрсүө-сэмэй буоларга үөрэни; көнө майгылаах, кырдыксыт буолууга итти, уһууу; сценической культураны инэри (артыыстааһын, мимиканан оруолу тириэрдии)

Туттар тэрил: өс хоһоонноох плакаттар, инсценировка реkvизиттэрэ.

Сыала-соруга баран иһэн
Биир уолчааны көрүстүм.
Кырачаан уолчаан, Далбаатаан айхаллыыр:

-Үтүө күнүнэн!
-Үтүө күнүнэн!
Үөрэ-көтө хардарабын.
Онтон уолчаан көрүстэ,
Бииргэ үөрэнэр табаарыһын.
Илин тутан дорооболосто,
Мичик гынан мичээрдэтэ.
Бу хайдах уолчааны?
Киһи туһунан туту этнэ эһигитий?

Инсценировкалары көрүү. Быраабылалары таһаары. Инсценировка “Мальвина уонна Буратино”.
“Аптаах тыл”
“Сэбирдэх”

Түмүк: Киһи тылыннан буолбакка дын дыялалтынан, олоҕор кэлин кыбыстыбат быһыылара онорорго дьулуһуохтаах.

“Үөрбүт”, “хомойбут”, “кутгаммыт”, “кыһырбыт”,

“соһуйбут” смайликтартан талан бэйэн туруккун бэлиэтээ.

Кылаас чааһа: Саха Республикатын символлара. Мин быраабылаларым.

Сыала-соруга: Саха Республикатын символларын билиһиннэриг; кылаас символларын, быраабылаларын санатыһы, үөрэнээчи Кодексытын кэспэтиһин; сыллаабы соруктары туруорууу.

Хаамыыта:

Бэсидэ.

Саха сириг гимнин истиги. Гимн дьээн тугуй? Гимн- государство, кылаас биир сомоҕотун айхаллыыр өрөгөйдөөх ырыа. Гимн Саха сиригэр олоҕор норуоттары түмэр. Ийэ дойдуга киэн туттууу бөбөргөтөр.

Муус устар 27 күнэ-саха олоҕор быһаарылаах уонна суолталаах күн. 1922 сыллаахха муус устар 22 күнүгэр- Саха Автономнай Советскай Социалистическай республиката төрүттэммитэ, сурукка докумуонна киирбитэ. 1990 с. суверенитет туһунан декларацияны ыламыт, сувереннай республикабыт сана Конституцияламыта.

Саха Республикатын символларын ханныгы билэбит? Ааттаталаан. (Герб, былаах, гимн)

Герб дьээн тугуй? Герб-государство былаабар, маньыатыгар, бэчээтигэр уо.д.а. оһуулаан онорор тус бэлиэтэ.

Мин быраабылаларым

Түмүк. Ылыммыт сыалын-соругун туоларыгар кыһалын. Эбэһинэскин умтума. Сигиһинтээх буол.

БИЙГИ КЫЛААС

Кылаас чааһа: Дождордоуу дин тугуй?

Сыла: көрсүө-сэмэй, дождордуу буоларга үөрэнни, сөптөөх психологическай сыһыаны үөскэтти.

Соруктара:

1. Дождордуу, дыһинээх дождор дин кимин быһаары;
2. Дождордуу дьон бэйэ-бэйэтигэр сыһыанын ырыты;
3. Чинчийи: “Бэйэбин хайдах сыаналанабын?”
4. Дождордоуу быраабылаларын таһаары;
5. Бэйэ-бэйэбэ көрсүө-сэмэй, кырдыксыт, сатаан дождордождор хаачыстыбалары нитти.

Чинчийи: Бэйэбин хайдах сыаналанабын?(самооценка)

Этиктэр	+	-
Мин үчүгэй көргүһүөкчүм		
Мин аһын дыһыно сөбүлүтэбим		
Мин бэйэбиттэ астынабын		
Мин ыраакаттарга кутталымашым		
Мин абык дождордоокчүм		
Дождорторбор дыйар кыһтаахпын		
Мин эһиэтиэстэж кийибим		
Сыһтаахпын хомойобун		
Көмө көрдүүртэ кутталымашым		
Мин өрүү эйбүсүм, үөрэ-хөтө сымдыабын		

ДОРОСОДУУ

Кылаас чааһа: “Күн Күбэй Нийэлэрбит барахсаттар...”

Ийэ күнүгэр аналлаах бырааһынньык.

(1-4 кылаас)

Сыла-соруга: ийэбэ, чугас дьонно, дыэ кэргэннэ таптала, убаастабылы ингэри, нитти.

Дьол – үөрүү көмүс бытархайа,

Дьол – мин ийэм аламайа,
Дьол-мин атам ситиһинтэ,

Дьол-бүгүһүнү үөрүү кэрэ түгэнэ!

Дьоллоох буолун күндү ийэлэрбит!

Кылаас чааһа: Аба туһунан кэпсэтии.

(1-2 кылаас)

Сыла-соруга: абаба таптала, убаастабыллаах сыһыаны нитти.

Абам курдук буолуоххун баҕарабын.

(В.А. Сухомлинский)

Үстээх Соня ийэтигэр олус майгыһынныра. Үтү үкчү ийэтин курдук хара хаастааба, көнө муруннааба, хойуу уһун баттааба. Бэл дитэр сирэйин ханас өттүгэр кыра хара мэһнээбэ. Көрбүт эрэ барыта ийэтин курдук диирэ.

Соня абатыгар майгыһынаабаттан олус сөбөрө: “Тождо мин абабар майгыһынаабашпын?” – дин ийнэтиттэн ыйытара.

Ырыты: Соня абатыгар туһунан майгыһынан баҕарбыты? Эһиги абаты курдук буолуоххутун баҕарабыт дуо?

Болџомтоџут иһин махтанабын!

